

بررسی قانون ممنوعیت به کارگیری بازنشستگان و الحاقات و اصلاحات بعدی آن

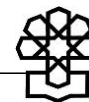
معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی
دفتر: مطالعات اجتماعی

کد موضوعی: ۲۱۰
شماره مسلسل: ۱۶۴۶۷
خردادماه ۱۳۹۸

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده.....	۱
۱. مروری اجمالی بر پیشینه قانون ممنوعیت به کارگیری بازنشستگان.....	۳
۲. دستور مقام معظم رهبری در خصوص «اصلاح قانون ممنوعیت به کارگیری بازنشستگان، مصوب ۱۳۹۷/۶/۶».....	۸
۳. فرایند بررسی و اصلاح «قانون ممنوعیت به کارگیری بازنشستگان» در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.....	۱۰
نتیجه‌گیری.....	۲۲
منابع و مأخذ.....	۲۴

بررسی قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان و الحاقات و اصلاحات بعدی آن

چکیده

پس از بیانات مورخ ۱۳۹۷/۹/۱۳ مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در خصوص لزوم اصلاح دامنه اطلاق قانون «اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان، مصوب ۱۳۹۷»، ریاست محترم قوه مقننه مأموریت اصلاح و بازنگری قانون مذکور و نیز لحاظ نمودن ملاحظات معظم‌له را به مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی محول فرمودند.

بر این اساس این مرکز در فرایندی منسجم پس از اخذ نظریات و دیدگاه‌های صاحب‌نظران حقیقی و حقوقی و برگزاری نشست عمومی با حضور کلیه دستگاه‌های اجرایی و نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی و تعیین نقشه راه بررسی قانون مذکور، ایجاد کارگروهی تخصصی را با حضور نمایندگان سازمان بازرسی کل کشور، دیوان محاسبات کشور، سازمان اداری و استخدامی کشور، شورای نگهبان، دیوان عدالت اداری و صندوق بازنشستگی کشوری در دستور کار قرار داد. در جلسات این کارگروه پس از بحث و بررسی سناریوهای متعدد اصلاح قانون، نهایتاً در جلسه پنجم کارگروه در مورخه ۱۳۹۷/۱۲/۷ حکمی به منظور به‌کارگیری بازنشستگان بدون جایگزین و متخصص تنظیم گردید. در حکم مذکور بر تحقق پنج اصل محوری: تمرکز بر اعمال اصلاحات مدنظر مقام معظم رهبری و پرهیز از ورود به مسائل جانبی، تصریح بر دامنه شمول قانون، تعیین سازوکارهای شناسایی افراد بدون جایگزین، تعیین سهمیه جهت کلیه قوا و دستگاه‌های اجرایی و نیز تأکید بر عدم بهره‌مندی مشمولان این قانون از پاداش پایان خدمت تأکید شد و حکم نهایی مشتمل بر اصلاح ماده‌واحد و دو تبصره الحاقی بر اساس محورهای فوق تنظیم گردید.

این مجموعه گزارشی است از بررسی‌ها، اقدامات و مطالعات مرکز پژوهش‌ها در زمینه قانون «ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» که در قالب چهار بخش تنظیم شده است: بخش اول مروری اجمالی بر پیشینه قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان، بخش دوم مرور دستور مقام معظم رهبری در خصوص اصلاح قانون «اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان، مصوب ۱۳۹۷». بخش سوم به فرایند بررسی و اصلاح «قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی پرداخته است و در بخش چهارم نیز نتیجه‌گیری انجام شده است.

ارائه تصویری کلی از گزارش

اطلاع نگاشت^۱ این گزارش در قالب شکل ذیل ارائه شده است. همان گونه که مشاهده می‌شود نقطه عزیمت این گزارش فرمایشات مقام معظم رهبری در درس خارج فقه ایشان است.

- «اصل قانون (قانون ممنوعیت بکارگیری بازنشستگان)، قانون خوبی است منتها اطلاق قانون، اطلاق درستی نیست یعنی اینکه هر بازنشسته‌ای باید به کار گرفته نشود، این اطلاق درست نیست»
مقام معظم رهبری ۱۳۹۷/۹/۱۳
- دستور جناب آقای دکتر لاریجانی ریاست محترم قوه مقننه به مرکز پژوهش‌های مجلس به منظور تدوین طرح اصلاح قانون ممنوعیت بکارگیری بازنشستگان (۱۳۹۷/۹/۱۳)
- دریافت نظرات کارشناسان، خبرگان و دستگاه‌های اجرایی توسط مرکز پژوهش‌ها
- ارسال نامه شماره ۱۰۳۷/۱۶۰۰-۸۲ به کلیه صندوق‌های بازنشستگی به منظور دریافت اطلاعات افراد اعاده به خدمت شده از تاریخ ۱۳۹۵/۲/۲۰
- برگزاری جلسه بررسی منویات مقام معظم رهبری و تعیین رویکرد و نقشه راه اصلاح قانون در مورخ ۱۳۹۷/۹/۲۰
- ارسال دعوت نامه شماره ۲۴۰۴۹/۲/ص مورخ ۱۳۹۷/۹/۲۱ به دستگاه‌های ذیربط جهت شرکت در جلسات کارشناسی
- اخذ پیشنهادهای دستگاه‌های اجرایی در خصوص موضوع مورد بررسی و نیز شناسایی افراد بدون جایگزین (نامه شماره ۱۱۳۶۵/۱۱۰۰۰-۸۲)
- برگزاری اولین جلسه کارشناسی در مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۱۷
- پیگیری مرحله دوم جهت اخذ پیشنهادهای دستگاه‌های اجرایی در خصوص موضوع مورد بررسی و نیز شناسایی افراد بدون جایگزین (نامه شماره ۱۱۳۶۵/۱۲۲۴۳-۸۲)
- برگزاری دومین جلسه کارشناسی در مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۲۹
- ارائه گزارش کار به دکتر لاریجانی در مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۳
- برگزاری سومین جلسه کارشناسی در مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۷
- برگزاری چهارمین جلسه کارشناسی در مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۱۴
- ارسال نامه به اعضای کارگروه تخصصی جهت کسب نظرات نهایی آن‌ها در خصوص حکم تنظیمی
- اعلام وصول طرح اصلاح قانون ممنوعیت بکارگیری بازنشستگان در مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۸
- برگزاری پنجمین جلسه کارشناسی در مورخ ۱۳۹۷/۱۲/۷
- تلفیق نتایج نهایی جلسات کارشناسی با مفاد طرح پیشنهادی
- بررسی طرح پیشنهادی در جلسه مورخه ۱۳۹۷/۱۲/۱۲ کمیسیون اجتماعی و رد کلیات آن
- ارائه گزارش کار به جناب آقای دکتر لاریجانی در مورخ ۱۳۹۷/۱۲/۱۲
- پیگیری مرحله سوم جهت اخذ پیشنهادهای دستگاه‌های اجرایی در خصوص موضوع مورد بررسی و نیز شناسایی افراد بدون جایگزین (نامه شماره ۱۴۴۲۴/۱۱۰۰۰-۸۲ مورخ ۱۳۹۷/۱۲/۱۵)
- کلام آخر: علیرغم مراجعه دستگاه‌های اجرایی جهت اخذ مجوزهای حکومتی به منظور بکارگیری افراد بازنشسته، لکن در پاسخ به مکاتبات مرکز مبنی بر معرفی افراد بدون جایگزین عملاً هیچ فردی از سوی دستگاه‌های اجرایی به جز سه مورد در وزارت ورزش و جوانان و وزارت راه و شهرسازی معرفی نگردید. علی‌هذا با توجه به منویات معظم له مبنی بر اتخاذ تدابیر قانونی مناسب به منظور جلوگیری از وقوع رویدادهای مشابه، حکم پیشنهادی تنظیم گردیده است.

۱. مروری اجمالی بر پیشینه قانون ممنوعیت به کارگیری بازنشستگان

- طرح دوفوریتی «ممنوعیت به کارگیری بازنشستگان» به شماره ثبت ۵۹۶ در تاریخ ۱۳۹۴/۴/۲۵ و با امضای ۱۳۷ نفر از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شد. در این طرح نمایندگان پیشنهاددهنده با ذکر دلایلی چون اشتغال به خدمت بسیاری از بازنشستگان در مشاغل مدیریتی و کارشناسی و نیز ضرورت چابک‌سازی نظام اداری با بهره‌گیری از جوانان، خواستار ایجاد محدودیت‌هایی برای اشتغال و اعاده به خدمت بازنشستگان شدند. این طرح پس از اعمال اصلاحاتی نهایتاً در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۵/۲/۲۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و پس از تأیید شورای نگهبان مشتمل بر ماده واحد و پنج تبصره جهت اجرا به دولت ابلاغ گردید.^۱

- به موجب تبصره «۵» این قانون، ماده (۴۱) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵، ماده (۹۱) قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۴۵/۳/۳۱، ماده (۹۵) قانون مدیریت خدمات کشوری، مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ و بند «ب» ماده (۶۵) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ نسخ شدند، اما برخی از دستگاه‌های

۱. **ماده واحد -** از تاریخ ابلاغ این قانون، به کارگیری افرادی که در اجرای قوانین و مقررات بازنشسته یا بازخرید شده یا بشوند، در دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ و کلیه دستگاه‌هایی که به نحوی از انحاء از بودجه عمومی کل کشور استفاده می‌کنند، ممنوع می‌باشد.
- تبصره «۱» -** مقامات مذکور در ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری و هم‌ترازان آنها و اینترگران، شهدا و جانبازان هفتاد درصد و بالاتر، نیروهای مسلح، وزارت اطلاعات و دارندگان اجازات خاصه مقام معظم رهبری از شمول این قانون مستثنی می‌باشند.
- تبصره «۲» -** دستگاه‌های موضوع این قانون در صورت لزوم می‌توانند از خدمات بازنشستگان متخصص با مدرک تحصیلی کارشناسی و بالاتر به صورت پاره‌وقت و ساعتی استفاده کنند. حداکثر ساعات مجاز برای استفاده بازنشستگان، یک‌سوم ساعات اداری کارمندان رسمی است و حق‌الزحمه این افراد متناسب با ساعات کاری آنها حداکثر معادل یک‌سوم کارمندان رسمی همان شغل تعیین و پرداخت می‌شود.
- تبصره «۳» -** دستگاه‌های مشمول مکلفند طرف مدت شصت روز از تاریخ ابلاغ این قانون آن دسته از افرادی را که برخلاف مفاد این قانون به کار گرفته شده‌اند، از خدمت منتزع و با آنان تسویه حساب کنند. افراد مذکور نیز باید طرف مهلت قانونی مقرر سمت و پست خود را ترک کنند. پرداخت هرگونه وجهی پس از این مهلت از هر محل و تحت هر عنوان در حکم تصرف غیرقانونی در اموال دولتی است.
- تبصره «۴» -** کارکنان و اعضای هیئت مدیره مناطق آزاد تجاری صنعتی نیز مشمول این قانون می‌باشند.
- تبصره «۵» -** از تاریخ ابلاغ این قانون، ماده (۴۱) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵، ماده (۹۱) قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۴۵/۳/۳۱، ماده (۹۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ و بند «ب» ماده (۶۵) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ نسخ می‌شود.
۲. ماده (۴۱) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم... مصوب ۱۳۸۴: اشتغال به کار افراد بازنشسته در وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی و کلیه دستگاه‌های موضوع ماده (۱۱) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و مؤسسات و شرکت‌های وابسته و تابع آنها و هر دستگاهی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می‌نماید، جز با تصویب هیئت وزیران تحت هر عنوان ممنوع می‌باشد (اینترگران تا قبل از سی سال خدمت و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی از حکم این تبصره مستثنی می‌باشند) کلیه قوانین و مقررات عام و خاص مغایر با این بند در سال ۱۳۸۲ ملغی‌الائثر است.
۳. ماده (۹۱) قانون استخدام کشوری: اشتغال بازنشستگان در وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی مشمول این قانون ممنوع است و پرداخت هرگونه وجه از این بابت از طرف وزارتخانه‌ها و مؤسسات مزبور به بازنشستگان در حکم تصرف غیرقانونی در وجوه دولتی است.
۴. ماده (۹۵) قانون مدیریت خدمات کشوری: به کارگیری بازنشستگان متخصص (با مدرک تحصیلی کارشناسی و بالاتر) در موارد خاص به عنوان اعضای کمیته‌ها، کمیسیون‌ها، شوراهای، مجامع و خدمات مشاوره‌ای غیرمستمر، تدریس و مشاوره‌های حقوقی مشروط بر اینکه مجموع ساعات اشتغال آنها در دستگاه‌های اجرایی از ساعت اداری کارمندان موظف تجاوز نکند بلامانع می‌باشد. حق‌الزحمه این افراد متناسب با ساعات کار هفتگی معادل کارمندان شاغل مشابه تعیین و پرداخت می‌گردد.
۵. بند «ب» ماده (۶۵) قانون برنامه پنجم توسعه: هرگونه به کارگیری افرادی که در اجرای قوانین و مقررات، بازخرید یا بازنشسته شده یا می‌شوند به استثناء مقامات، اعضاء هیئت علمی، اینترگران، فرزندان شهدا و فرزندان جانبازان هفتاد درصد (۷۰٪) و بالاتر در دستگاه‌های اجرایی یا دارای ردیف یا هر دستگاهی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می‌کند، ممنوع و همچنین هرگونه پرداخت از هر محل و تحت هر عنوان به افراد بازنشسته و بازخرید توسط دستگاه‌های مذکور ممنوع است. کلیه قوانین و مقررات عام مغایر این حکم به استثناء ماده (۴۱) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و ماده (۹۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۹۱) قانون استخدام کشوری لغو می‌گردد.

اجرائی با این توجیه که دارای قوانین و مقررات خاص در این زمینه هستند و تبصره «۵» قانون در مورد ملغی شدن این مقررات تعیین تکلیف نکرده است، مقررات خود را کماکان جاری و به موجب آن اقدام به به‌کارگیری بازنشستگان بر اساس مقررات خاص خود نمودند که به هیچ عنوان مورد تأیید و نظر قانونگذار نبود، اما به جهت وجود ابهام در قانون (مکاتبات انجام شده با صندوق‌های بازنشستگی صحت این امر را تأیید می‌کند). در همین حال پس از تصویب این قانون برخی مجوزها مربوط به اعاده به خدمت ایثارگران و آزادگان در قانون برنامه ششم توسعه به تصویب رسیدند. اهم این قوانین و مقررات به شرح جدول ۱ است.

جدول ۱. برخی قوانین مرتبط با موضوع ممنوعیت به‌کارگیری و اعاده به خدمت بازنشستگان

ردیف	قانون	متن حکم
۱	ماده (۵۴) قانون مقررات استخدامی شرکت‌های دولتی ۱۳۵۲/۳/۵	اشتغال موقت بازنشستگان در شرکت‌های مشمول این مقررات موجب قطع حقوق بازنشستگی آنان در مدت اشتغال خواهد شد، ولی در هر حال اشتغال کسانی که بیش از ۶۵ سال تمام دارند ممنوع است.
۲	تبصره «۲» و «۳» ماده (۳) قانون راجع به مقررات اداری و استخدامی سازمان بازرسی کل کشور ۱۳۶۳/۲/۱۱	تبصره «۲» - سازمان می‌تواند از افراد بازنشسته واجد صلاحیت در امور تخصصی استفاده کند. تبصره «۳» - سازمان می‌تواند رأساً از افراد بازنشسته با حداقل مدرک کارشناسی و واجد صلاحیت در امور تخصصی استفاده کند. به‌کارگیری افراد مذکور در این ماده از مقررات عمومی استخدامی مستثنا بوده و حق الزحمه آنان از محل اعتبارات مصوب سالیانه سازمان پرداخت خواهد شد (الحاقی ۱۳۸۶/۱۱/۶ و ۱۳۸۷/۴/۱۷)
۳	تبصره «۳» ماده (۴) قانون آیین‌نامه استخدامی دیوان محاسبات کشور ۱۳۷۰/۷/۷	تبصره «۳» - در صورتی که رئیس، دادستان و اعضای هیئت‌های مستشاری دیوان محاسبات بازنشسته دستگاه‌های دولتی یا صندوق تأمین اجتماعی باشند، حقوق بازنشستگی آنها در مدتی که در دیوان محاسبات خدمت می‌کنند و از حقوق و مزایای این قانون استفاده می‌نمایند قطع و در صورت پرداخت کسور بازنشستگی طبق مقررات مربوط خدمت آنها به مدت خدمت قبل از بازنشستگی اضافه و این خدمت از هر لحاظ ادامه خدمت آنها محسوب خواهد شد.
۴	ماده (۴) قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان انقلاب اسلامی ۱۳۷۴/۳/۳۱	دستگاه‌های مشمول این قانون مکلفند حسب درخواست جانبازانی که تا تصویب این قانون در خدمت دستگاه بوده‌اند فقط برای یک بار نسبت به اعاده خدمت آنان اقدام نمایند. تبصره - جانبازانی که به دلیل محکومیت یا رأی مراجع قضایی یا هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری و یا سایر مراجع قانونی مشابه از کار برکنار شده‌اند مشمول این ماده نخواهند شد.
۵	بند «ک» ماده (۴۴) قانون برنامه پنجم توسعه	آزادگانی که به دلیل استفاده از دو برابر شدن سابقه اسارت زودتر از خدمت سی سال بازنشسته شده‌اند می‌توانند با بازگشت به خدمت، سی سال خدمت خود را تکمیل نموده و سپس با لحاظ سوابق اسارت به بازنشستگی نائل آیند.

ردیف	قانون	متن حکم
۶	ماده (۶۰) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران ۱۳۹۲/۱۰/۲	دستگاه‌های موضوع ماده (۲) این قانون مکلفند حسب درخواست جانبازان و آزادگانی که قبل از تصویب این قانون در خدمت دستگاه بوده و قطع همکاری نموده‌اند صرفاً برای یکبار نسبت به اعاده خدمت آنان اقدام نمایند. تبصره - افرادی که به موجب رأی صادره از مراجع قضایی یا هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری و یا سایر مراجع قانونی مربوط به دلیل محکومیت از کار برکنار شده‌اند مشمول این ماده نخواهند بود.
۷	بند «ج» ماده (۸۷) قانون برنامه ششم توسعه	بند «ج» - جانبازانی که قبل از تصویب این قانون به صورت پیش از موعد یا عادی و بدون سنوات ارفاقی بازنشسته شده‌اند با رعایت شرط سنی کمتر از شصت و پنج سال می‌توانند به خدمت اعاده و با تکمیل خدمت سی و پنج ساله خود و با رعایت شرایط عمومی به بازنشستگی نائل آیند. تبصره - در صورت دریافت پاداش پایان خدمت در بازنشستگی اول، پاداش مذکور مربوط به آن سنوات، مجدداً به این افراد تعلق نمی‌گیرد.
۸	بند «ز» ماده (۸۷) قانون برنامه ششم توسعه	بند «ز» - آزادگانی که به دلیل استفاده از دو برابر شدن سابقه اسارت زودتر از خدمت سی سال بازنشسته شده‌اند، می‌توانند برای یک بار و با رعایت شرط سنی زیر شصت و پنج سال با بازگشت به خدمت، حسب مورد سی یا سی و پنج سال خدمت خود را تکمیل کنند و سپس با لحاظ عین سوابق اسارت به بازنشستگی نائل آیند.

- با اجرای این قانون برخی نقاط ضعف آن بروز و ظهور کرد. از جمله این موارد می‌توان به تفسیرهای مختلف پیرامون نحوه اجرای قانون در رابطه با مقامات اشاره کرد. دولت با ارائه تفسیری موسع از عبارت «مقامات» آن را هم مشمول مقامات گذشته که بازنشسته شده‌اند قرار داد و هم افرادی که در حال حاضر مقام هستند و یا در آینده در سمت مقام منصوب می‌شوند. پس از این تفسیر اجرایی، قانونگذار در مقام تفسیر برآمد و با ارائه طرحی مراد مقنن از عبارت «مقامات» را مشخص کرد. این نظر تفسیری که در تاریخ ۱۳۹۶/۷/۲ تبدیل به قانون شد^۱ بیان می‌دارد که «بازنشستگانی که به واسطه انتصاب یا انتخاب در یکی از سمت‌های مذکور در ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری و همترازان آنها به کارگیری می‌شوند از شمول ممنوعیت این قانون مستثنا هستند و هر سمتی در زمان بازنشستگی یا قبل از آن داشتند، ملاک نیست». بدین ترتیب ابهام موجود در این زمینه برطرف شد. اما کماکان این قانون از نگاه قانونگذار با اشکالاتی مواجه بود و شیوه نگارش تبصره «۱» یعنی دامنه مستثنیات آن، به نحوی بود که عملاً مانع تحقق اهداف اولیه قانون بود. زیرا علاوه بر مقامات موضوع ماده (۷۱)، همترازان آنان را نیز در دامنه مستثنیات قرار داده بود و عملاً بخش قابل توجهی از

۱. قانون استفساربه تبصره «۱» قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان مصوب ۱۳۹۶/۷/۲: **موضوع استفساربه:** آیا در تبصره یک ماده واحده قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰، منظور از مستثنا شدن مقامات مصرح در ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری و همترازان آنها، به‌کارگیری افرادی است که در زمان بازنشستگی به یکی از سمت‌های مذکور انتصاب یا انتخاب می‌شوند؟
پاسخ: بلی، بازنشستگانی که به واسطه انتصاب یا انتخاب در یکی از سمت‌های مذکور در ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری و همترازان آنها به‌کارگیری می‌شوند از شمول ممنوعیت این قانون مستثنا هستند و هر سمتی در زمان بازنشستگی یا قبل از آن داشتند، ملاک نیست.

سمت‌های مقامات از جمله معاونین وزیر و همترازان آنها، استانداران و سفرا در سیطره بازنشستگان قرار گرفته بود. در همین حال به‌کارگیری بازنشستگان نیروهای مسلح و وزارت اطلاعات نیز با ابهام مواجه بود. از این رو ۱۱۵ نفر از نمایندگان مجلس مجدداً با هدف محدود نمودن دامنه استثنائات قانون،^۱ جوانان‌گرایی در مدیران ارشد^۲ و به‌کارگیری کمی‌وکیفی بیشتر از جوانان^۳ ضمن ارائه طرحی، اصلاح تبصره «۱» ماده‌واحد قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان را پیشنهاد نمودند و این طرح نیز در تاریخ ۱۳۹۷/۶/۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید.^۴ به موجب این طرح:

• به‌کارگیری بازنشستگان، صرفاً محدود به سمت‌های مذکور در بندهای «الف»، «ب» و «ج» ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری^۵ مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ گردید و به‌کارگیری استانداران، سفرا، معاونین وزرا، و همترازان آنان لغو گردید.

• به‌کارگیری بازنشستگان در نیروهای مسلح با مجوز فرمانده معظم کل قوا مجاز اعلام شد.

• به‌کارگیری بازنشستگان وزارت اطلاعات تا سقف یک درصد (۱٪) از مجموع نیروهای شاغل رسمی این وزارتخانه در هر رده مدیریتی صرفاً در وزارتخانه مذکور مجاز اعلام گردید.

• دارندگان اجازات خاصه مقام معظم رهبری حذف شد.

• واژه ایثارگران حذف و صرفاً جانبازان بالای پنجاه درصد (۵۰٪)، آزادگان بالای سه سال اسارت و فرزندان شهدا از شمول این قانون مستثنا شدند.

به این ترتیب تعداد قابل توجهی از بازنشستگان ناگزیر به ترک سمت‌های خود شدند. در واقع تا پیش از قانون اصلاح تبصره «۱» قانون، دستگاه‌های اجرایی چندان مانعی بر سر راه خود از حیث به‌کارگیری بازنشستگان احساس نمی‌کردند و آنچه این محدودیت را رقم زد اصلاحیه مذکور بود که عملاً سبب شد مجوز قانونی دستگاه‌های اجرایی در زمینه به‌کارگیری بازنشستگان «به ویژه در سمت

۱. اظهارنظر کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی درباره طرح اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان به شماره ثبت ۲۸۶.

۲. مصاحبه جناب آقای مسعود رضایی با خبرگزاری خانه ملت ۱۳۹۷/۷/۲.

۳. مصاحبه سرکار خانم زهرا سعیدی با خبرگزاری خانه ملت ۱۳۹۷/۹/۱۲.

۴. قانون اصلاح تبصره «۱» قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان مصوب ۱۳۹۷/۶/۶.

۵. **ماده‌واحد - تبصره «۱»** ماده‌واحد قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰ به شرح ذیل اصلاح می‌شود:

تبصره «۱» - به‌کارگیری بازنشستگان، در سمت‌های مذکور در بندهای «الف»، «ب» و «ج» ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ مجاز است. همچنین به‌کارگیری بازنشستگان در نیروهای مسلح با مجوز فرمانده معظم کل قوا مجاز است.

به‌کارگیری بازنشستگان وزارت اطلاعات تا سقف یک درصد (۱٪) از مجموع نیروهای شاغل رسمی این وزارتخانه در هر رده مدیریتی صرفاً در وزارتخانه مذکور مجاز می‌باشد.

جانبازان بالای پنجاه درصد (۵۰٪)، آزادگان بالای سه سال اسارت و فرزندان شهدا از شمول این قانون مستثنا می‌باشند.

۵. ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸: سمت‌های ذیل مدیریت سیاسی محسوب شده و به عنوان مقام شناخته می‌شوند و امتیاز شغلی مقامات مذکور در این ماده به شرح زیر تعیین می‌گردد:

(الف) رؤسای سه قوه (۱۸۰۰۰) امتیاز.

(ب) معاون اول رئیس‌جمهور، نواب رئیس مجلس شورای اسلامی و اعضای شورای نگهبان (۱۷۰۰۰) امتیاز.

(ج) وزرای نمایندگان مجلس شورای اسلامی و معاونین رئیس‌جمهور (۱۶۰۰۰) امتیاز.

(د) استانداران و سفرا (۱۵۰۰۰) امتیاز.

(هـ) معاونین وزرا (۱۴۰۰۰) امتیاز.

تبصره «۱» -

استانداران و معاونین وزیر و همتران آنها» که دامنه وسیعی را شامل می‌شدند لغو شود. به نظر می‌رسد از زمان اجرای «قانون اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» تاکنون به خدمت تعداد قابل ملاحظه‌ای از مدیران و مقامات بازنشسته شاغل در دستگاه‌های اجرایی خاتمه داده شده است. (جدول ۲)

جدول ۲. نتایج اجرای «قانون اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان»

تعداد مقامات بازنشسته	بازنشستگان شاغل در وزارت دفاع	بازنشستگان شاغل در صداوسیما	بازنشستگان شاغل در شرکت‌های وابسته	بازنشستگان شاغل در دولت	تعداد حکم‌های حکومتی	
-	۶۵۰	۲۰۰	۵۲	۳۲۶	۵*	رئیس سازمان اداری و استخدامی ^۱
۲۰۰	-	-		-	۱۵۰	احسان قاضی‌زاده هاشمی ^۲
۱۱۰	۶۵۰	۲۰۰	۵۹	۳۲۶	۵*	خبرگزاری مهر ^۳

* تعداد نفرات اعلام شده به سازمان امور اداری و استخدامی کشور (وزارت بهداشت دو نفر، وزارت راه و شهرسازی یک نفر، وزارت نفت یک نفر، وزارت جهاد کشاورزی یک نفر)

- این اتفاق زمینه‌ساز طرح ادعاهای متنوعی از سوی دستگاه‌های اجرایی «چه از حیث در دامنه شمول قانون گرفتن دستگاه‌های اجرایی» که عملاً خود را در شمول قانون تلقی نمی‌کردند و «چه از حیث اعتراض به محدودیت‌های ایجاد شده از طریق قانون اخیرالتصویب» گردید. در این زمان اقداماتی نیز از سوی برخی نمایندگان صورت پذیرفت که از جمله می‌توان به طرح استفساریه‌ای اشاره کرد که با امضای ۱۳۷ نفر از نمایندگان مجلس در مورخه ۱۳۹۷/۸/۲ اعلام وصول گردید، اما این طرح در جلسه مورخ ۱۳۹۷/۸/۱۴ کمیسیون اجتماعی رد شد.^۴

- این امر سبب شد بسیاری از مقامات و مسئولان کشور با مراجعه به مقام معظم رهبری با ارائه دلایل و بهانه‌هایی، سعی در اخذ حکم حکومتی برای به‌کارگیری بازنشستگان کنند که در برخی از موارد نیز با توفیق همراه بودند. ادامه این رویه سبب شد تا ایشان در درس خارج فقه‌شان علاوه بر اینکه این قانون را قانونی خوب توصیف کردند، دستور بررسی برای رفع نقاط ضعف احتمالی این قانون را صادر کنند.

۱. نشست خبری ۱۳۹۷/۱۰/۲۴ (به نقل از خبرگزاری مهر کد خبر ۴۵۱۲۴۹۶).

۲. مصاحبه با خبرگزاری تسنیم ۱۳۹۷/۱۰/۲۷.

۳. خبر شماره ۴۵۵۷۰۰۸ مورخه ۱۳۹۷/۱۲/۱۳.

۴. طرح استفساریه تبصره یک قانون اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان مصوب ۱۳۹۷/۰۶/۰۶ (شماره ثبت ۴۹۱).

موضوع استفساریه: آیا همچنان که وزرا و معاونین رئیس‌جمهور در قانون منع به‌کارگیری بازنشستگان استثنا شده‌اند، شهردار تهران با توجه به موارد پیشگفته از قانون منع به‌کارگیری بازنشستگان مستثناست؟
پاسخ: آری

- متعاقب فرمایشات ایشان در تاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۸ «طرح اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» به شماره ثبت ۵۴۷ مشتمل بر ماده‌واحد و دو تبصره در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار گرفت که کلیات این طرح نیز در جلسه مورخ ۱۳۹۷/۱۲/۱۲ در کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی رد شد.

این گزارش روایتی است از بررسی‌ها، اقدامات و مطالعات مرکز پژوهش‌ها در زمینه قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان بر اساس منویات مقام معظم رهبری و دستور ریاست محترم مجلس شورای اسلامی که این مرکز را مکلف به انجام این کار کردند.

۲. دستور مقام معظم رهبری در خصوص «اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان،

مصوب ۱۳۹۷/۶/۶»

با توجه به ابلاغ «قانون اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان، مصوب ۱۳۹۷/۶/۶» بازنشستگان شاغل و مشمول قانون می‌بایست ظرف مدت ۶۰ روز و حداکثر تا تاریخ ۱۳۹۷/۸/۲۶ از خدمت کناره‌گیری می‌نمودند. الزامی قانونی که بنا بر اذعان رئیس سازمان اداری و استخدامی کشور ۲۱۰ نفر از مسئولان و مقامات را نیز در بر می‌گرفت.^۱ با وجود این در بازه زمانی ابلاغ تا اجرای قانون برخی دستگاه‌های اجرایی با توجیحات و دلایل متفاوتی درصدد دستیابی به راهکارهایی جهت ابقای برخی مقامات و مدیران حرفه‌ای خود بودند. موضوعی که با توجه به جامعیت قانون مصوب تنها گزینه استفاده از حکم حکومتی را پیش روی مسئولان امر قرار داد. در یکی از اولین اقدامات در این خصوص وزیر وقت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در تاریخ ۱۳۹۷/۹/۳ دو نفر از معاونان خود را به استناد مجوزهای دریافتی از مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) ابقا نمود.^۲ راهکاری که برابر اعلام یکی از مسئولان در دفتر مقام معظم رهبری، قوه قضائیه، سازمان صداوسیما، وزارت اطلاعات، دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی، سازمان انرژی اتمی و وزارت نفت نیز با استفاده از آن و با دریافت حکم حکومتی، تعدادی از مسئولان را در سمت‌های خود ابقا نموده‌اند. علی‌هذا با توجه به برخی ابهامات و شائبه‌ها در خصوص احکام حکومتی صادر شده معظم‌له در تاریخ ۱۳۹۷/۹/۱۳ در ابتدای جلسه درس خارج فقه خود در خصوص قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان توضیحات ذیل را بیان فرمودند:

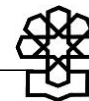
«این قانون بازنشستگان، یک قانون بسیار خوبی است. این از آن قوانینی است که ما

به آن احتیاج داشتیم، جایش هم خالی بود. این قانون در واقع حلقه بسته مدیریتی را که

گاهی اوقات در بعضی از جاها سال‌های سال طول می‌کشد، این حلقه مدیریتی بسته را باز

۱. خبرگزاری تسنیم، ۱۳۹۷/۷/۱۸.

۲. بر اساس احکام صادره توسط وزیر اسبق بهداشت، درمان و آموزش پزشکی جناب آقایان دکتر سیدعلی صدرالسادات (معاون توسعه مدیریت و منابع) و دکتر سید محمدهادی ایازی (معاون امور اجتماعی) در سمت‌های خود ابقا گردیدند.

می‌کند، می‌شکند، راه را برای جوان‌ها می‌گشاید که بتوانند خودشان را برسانند به مراکز مدیریتی. بنابراین اصل قانون، قانون خوبی است منتها اطلاق قانون، اطلاق درستی نیست یعنی اینکه هر بازنشسته‌ای باید به کار گرفته نشود، این اطلاق درست نیست. چون بعضی از افراد هستند بله، مثلاً سی سال هم خدمت کرده‌اند، بازنشسته هم شده‌اند، فرض کنید که بیست‌ساله بوده، هجده‌ساله بوده استخدام شده، حالا هم یک مردی چهل‌وهشت‌ساله، پنجاه‌ساله است، وقت کارش است و تجربه خوبی هم پیدا کرده، جایگزین هم ندارد؛ این است دیگر؛ قانون این را هم شامل می‌شود، اما شمول قانون نسبت به این جور آدم‌هایی که کم و بیش پیدا می‌شوند، ممکن است زیاد هم نباشند، درست نیست. خب حالا [آن] مسئول، آن مدیر چه کار کند برخلاف قانون؟ اینجا به فکر ولایت فقیه می‌افتند که بالاخره ولی فقیه اجازه بدهد. می‌آیند از ما سؤال می‌کنند، ما هم مواردی را، بنده اینهایی را که [نسبت به آنها] می‌آیند سؤال می‌کنند که نمی‌شناسم، مگر بعضی معدودشان را؛ ممکن است دو نفر، سه نفرشان را بشناسیم؛ معدودی از آنها را می‌شناسیم، آنهایی را هم که نمی‌شناسیم، اگر به آن مدیر اعتماد داشته باشیم قبول می‌کنیم. مسئله این است و آلا اصل این قانون، قانون خوبی است، باید هم اجرا بشود و بهترش هم همین است که خود نمایندگان محترم مجلس قانون را جوری ترتیب بدهند و اصلاح کنند که دیگر این اشکالات پیش نیاید، مجبور نشوند که به اجازه رهبری متوسل بشوند».

از بیانات رهبر انقلاب اسلامی در خصوص قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان ۶ نکته

مهم استنباط می‌شود:

۱. قانون منع به‌کارگیری بازنشستگان قانون خوبی است.
 ۲. جای این قانون خالی بود و تصویب آن ضرورت جدی داشت.
 ۳. دلیل این اهمیت و ضرورت؛ فرصت و امکانی است که برای شکستن حلقه بسته مدیریت و تسهیل و تسریع جریان نزدیکی جوانان به کانون‌ها و موقعیت‌های مدیریتی فراهم می‌آورد.
 ۴. خلأ قانونی و تأخیر در پرداختن به این موضوع منجر به محروم شدن نظام اداری و مدیریت کشور از داشتن جوانان با انگیزه، مستعد و توانمند شده است.
 ۵. آنچه نقص یا اشکال قانون است آن است که اطلاق به همه بازنشستگان دارد و افرادی که انرژی جسمی و فرصت زمانی کار و خدمت دارند و به دلیل دانش و تجاربشان جایگزین ندارند و البته تعدادشان زیاد نیست را نیز با عنوان بازنشسته مشمول خود می‌گرداند.
 ۶. برای پرهیز از مراجعه و استمداد از ایشان چنین لازم است تا قانونگذار وارد عمل شود و مشکل را حل و ظرفیت لازم را در قانون ایجاد نماید.
- نکاتی که ضمن تأیید کلیات وجوه مثبت قانون بر ضرورت اصلاح آن و نیز اتخاذ سازوکارهای

قانونی لازم به منظور بهره‌گیری از تجارب افراد بدون جایگزین صحه می‌گذارد. نکته عالمانه و ظریفی که در زمان بررسی طرح «اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» در مجلس شورای اسلامی در اظهار نظر کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی صراحتاً بدان اشاره شده بود.^۱

۳. فرایند بررسی و اصلاح «قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

با دستور ریاست محترم مجلس شورای اسلامی بررسی این قانون عملاً از ۱۳۹۷/۹/۲۰ آغاز شد. روند و نتایج این بررسی شامل پنج مرحله به شرح زیر است:^۲

۱. بررسی‌های مقدماتی،
۲. برگزاری جلسه تعیین رویکرد و نقشه راه اصلاح قانون،
۳. اخذ پیشنهادهای و اطلاعات مورد نیاز اصلاح قانون از دستگاه‌های اجرایی،
۴. تشکیل کارگروه تخصصی و برگزاری جلسات کارشناسی،
۵. نتیجه نهایی.

مرحله اول - بررسی‌های مقدماتی

در این مرحله مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به منظور دستیابی به اطلاعات مورد نیاز جهت اصلاح قانون «ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» اقدام به اخذ نظریات و دیدگاه کارشناسان و صاحب‌نظران در خصوص الزامات، ضرورت‌ها و رویکردهای اصلاح قانون مذکور کرد. دیدگاه‌های کسب شده در این مرحله را می‌توان در دو گروه دسته‌بندی کرد. گروه اول قائل بر تغییر و اصلاح حداکثری قانون و گروه دوم صرفاً قائل بر اصلاح قانون بر اساس ملاحظات مورد نظر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بودند که در این میان اکثریت نظریات صرفاً بر اعمال ملاحظات رهبر انقلاب تأکید داشتند.

در اقدامی دیگر به منظور دستیابی به اطلاعات موثق و جامع درباره افراد اعاده به خدمت شده از تاریخ ۱۳۹۵/۲/۲۰، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی اقدام به مکاتبه با کلیه صندوق‌های بازنشستگی نمود (نامه شماره ۱۰۷۳۷/۱۶۰۰۰/۸۲-مورخ ۱۳۹۷/۹/۱۹) که اطلاعات حاصل و نتایج مکاتبات صورت گرفته در جدول ۳ ارائه شده است.

۱. اظهار نظر کارشناسی درباره طرح «اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان»، شماره مسلسل ۲-۱۵۴۸۶-۲۱۰ مورخه ۱۳۹۷/۴/۱۲.

۲. با توجه به پیگیری‌های ریاست محترم قوه مقننه، گزارش‌های جامعی از روند اجرایی اصلاح قانون «ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» در دو مرحله (۱۳۹۷/۱۱/۳ و ۱۳۹۷/۱۲/۱۲) به ایشان ارائه گردیده است.

جدول ۳. اطلاعات کسب شده از صندوق‌های بازنشستگی پیرامون افراد
اعاده به خدمت شده از تاریخ ۱۳۹۵/۲/۲۰

مجموع	سایر	رأی دیوان عدالت اداری	آزاده	جانباز	رزمنده بالای ۶ ماه / ایثارگران	فرزند شهید	صندوق
۳		۰	۰	۳	۰	۰	کارکنان فولاد
۴		۱	۲	۱	۰	۰	بیمه ایران
۳۸		۰	۰	۳۵	۱	۲	بنادر و دریانوردی
فاقد اطلاعات							مس
۲۶۷	۲	۵۵	۱۰۹	۸۴	۱۷	۰	بانک‌ها
۷۸۶	فاقد اطلاعات تفکیک شده						صندوق بازنشستگی کشوری
۱۰۹۸	مجموع						

این اطلاعات نشان از آن دارد که از مجموع ۱۰۹۸ مورد افراد اعاده به خدمت شده پس از اجرای این قانون، تاکنون ۵۵ نفر به موجب رأی دیوان عدالت اداری اعاده به خدمت شده‌اند، ۱۰۴۱ نفر با بهره‌گیری از قوانین مربوط به اعاده به خدمت ایثارگران به خدمت بازگشته‌اند و دو نفر نیز احتمالاً به موجب قوانین و مقررات داخلی به جهت عدم صراحت قانون در ملغی نمودن قوانین و مقررات گذشته که در بخش اول گزارش مورد اشاره قرار گرفت، اعاده به خدمت شده‌اند.

مرحله دوم - برگزاری جلسه تعیین رویکرد و نقشه راه اصلاح قانون

در مرحله دوم فرایند بررسی و اصلاح قانون «ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان»، در تاریخ ۱۳۹۷/۹/۲۰ با حضور ریاست و قائم مقام مرکز، نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی، مسئولان و نمایندگان تام‌الاختیار وزارتخانه‌ها، نهادهای نظارتی، سازمان امور اداری و استخدامی، قوه قضائیه، دیوان عدالت اداری، شورای نگهبان و کارشناسان و صاحب‌نظران این حوزه، جلسه‌ای در محل مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی برگزار گردید. قریب به اتفاق اعضای حاضر در این نشست قائل به حفظ ساختار قانون و حتی‌الامکان پرهیز از اصلاح آن مگر در چارچوب منویات مقام معظم رهبری داشتند. در همین حال مقرر شد کمیته‌ای تخصصی متشکل از نمایندگان سازمان بازرسی کشور، دیوان محاسبات کشور، سازمان امور اداری و استخدامی، شورای نگهبان، دیوان عدالت اداری، صندوق بازنشستگی کشوری و مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی جهت بررسی قانون تشکیل شود.

۱. تا زمان تنظیم این گزارش علی‌رغم مکاتبه با بیمه مرکزی، سازمان تأمین اجتماعی نیروهای مسلح، صندوق بازنشستگی صنعت نفت، صندوق بازنشستگی صداوسیما، سازمان بازنشستگی شهرداری تهران و صندوق حمایت و بازنشستگی آینده‌ساز جویبیه‌ای در خصوص موضوع مذکور واصل نگردیده است.

مرحله سوم - مکاتبه با کلیه دستگاه‌های اجرایی کشور جهت اخذ دیدگاه‌ها و اطلاعات مورد نیاز جهت اصلاح قانون

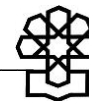
در این مرحله مکاتباتی با کلیه دستگاه‌های اجرایی به منظور استعلام دیدگاه و نظرات آنان پیرامون اصلاحات مورد نیاز قانون «ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» و نیز دریافت اسامی و مشخصات افراد بدون جایگزین هر دستگاه صورت پذیرفت.^۱ بر اساس اطلاعات واصله از دستگاه‌های اجرایی و مطابق جدول ۴ بجز دو وزارتخانه ورزش و جوانان (دو نفر) و راه و شهرسازی (یک نفر) سایر دستگاه‌های اجرایی (حتی در وزارتخانه‌ای چون بهداشت و درمان پزشکی که از احکام حکومتی استفاده نموده است) آن سازمان را فاقد فرد بدون جایگزین اعلام داشته‌اند. اینکه تا چه میزان بتوان سه فرد معرفی شده را فاقد جایگزین دانست نیز ممکن است محل اختلاف نظر باشد.

جدول ۴. مشخصات افراد بدون جایگزین دستگاه‌های اجرایی

مشخصات افراد بدون جایگزین				دستگاه پاسخگو
دلایل توجیهی	تحصیلات	سمت	نام و نام خانوادگی	
۱. عدم وجود بانوان متخصص در این حوزه ۲. آشنا بودن نامبرده با چالش‌های این حوزه ۳. شایستگی‌های علمی و تخصصی ۴. در پیش بودن المپیک ۲۰۲۰	دکترای مدیریت و برنامه‌ریزی ورزشی	معاون توسعه ورزش بانوان	فربیا محمدیان	وزارت ورزش و جوانان
۱. آشنا به حساسیت‌های آشکار و پنهان جامعه ورزشی کشور ۲. تعامل با دستگاه‌های انتظامی و امنیتی ۳. هوشمندی در تصمیم‌گیری به موقع ۴. پیشگیری و مدیریت تجمعات و نارضایتی‌ها	لیسانس ارتباطات اجتماعی	مشاور وزیر و مدیر کل حراست	محمدجواد عباباف‌ها	
۱. لزوم اتمام و تحویل پروژه‌های مسکن مهر (مورد تأکید مقام معظم رهبری و ریاست محترم جمهوری) ۲. نیاز به مدیریت تمام‌وقت با سابقه اجرایی روشن در حوزه زمین و مسکن	کارشناس ارشد مدیریت	قائم‌مقام وزیر در طرح مسکن مهر	احمد اصغری مهرآبادی	وزارت راه و شهرسازی

این دستگاه‌های اجرایی در جوابیه‌های خود اکثراً ضمن تأیید و تأکید بر ضرورت اجرای قانون «ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» پیشنهادهایی در خصوص اصلاح قانون «ممنوعیت به‌کارگیری

۱. تا زمان تنظیم گزارش و علی‌رغم پیگیری‌های صورت گرفته پیشنهادها و اسامی افراد غیرقابل جایگزین ستاد کل نیروهای مسلح، وزارت امور خارجه، وزارت علوم و تحقیقات و فناوری، معاونت حقوقی رئیس‌جمهور و وزارت دادگستری واصل نگردیده است.

بازنشستگان» ارائه نموده‌اند که چکیده آنها در جدول ۵ ارائه شده است.

**جدول ۵. پیشنهادهای دستگاه‌های اجرایی در خصوص اصلاحات قانون
«ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان»**

دستگاه پاسخگو	شماره نامه	پیشنهادها درباره اصلاحات مورد نیاز قانون
وزارت ورزش و جوانان	۱/م/۵۳۵۵ مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۸	الف) اعاده به خدمت بازنشستگانی که بر اساس قوانین و مقررات پیش از موعد مقرر در ماده (۱۰۳) قانون مدیریت خدمات کشوری و با کمتر از ۳۰ سال سابقه خدمت برای مشاغل غیرتخصصی و ۳۵ سال برای مشاغل تخصصی با تحصیلات دانشگاهی کارشناسی ارشد و بالاتر بازنشسته و یا بازخرید شده‌اند. ب) بلامانع شدن به‌کارگیری بازنشستگان دارای تحصیلات دانشگاهی کارشناسی و با سن کمتر از ۶۰ سال و تحصیلات دانشگاهی کارشناسی ارشد و بالاتر با سن کمتر از ۶۵ سال در یکی از سمت‌های سیاسی بندهای «د» و «ه» ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری ج) حذف رؤسای فدراسیون‌ها از دامنه شمول قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان د) بلامانع شدن به‌کارگیری بازنشستگان با پیشنهاد بالاترین مقام دستگاه‌های اجرایی و تصویب هیئت وزیران در یکی از سمت‌های موضوع ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری
وزارت راه و شهرسازی	۱۳۸۰۵۸/۱۰۰/۰۲ مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۱۰	برای هر وزارتخانه یا دستگاه اجرایی صرفاً در موارد خاص و با پیشنهاد بالاترین مقام دستگاه امکان به‌کارگیری فرد بازنشسته حائز شرایط در سطوح تخصصی و عالی مدیریت از طریق اعمال سازوکار قانونی و بر اساس آیین‌نامه اجرایی که در هیئت محترم وزیران تدوین خواهد شد فراهم آید.
وزارت صنعت، معدن و تجارت	۶۰/۲۸۳۳۷۲ مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۳	الف) محدود نمودن دامنه استثنائات قانون ب) تصریح ممنوعیت هرگونه طرق دیگر برای برگشت به کار
سازمان بازرسی کل کشور	۲۲۵۴۰۲ مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۵	الف) بازنگری موارد استثنا و تشکیل کمیسیون تعیین صلاحیت با عضویت نمایندگان قوای سه‌گانه ب) مشخص کردن شرایط احراز به‌کارگیری ج) به‌کارگیری بازنشستگان به عنوان نماینده سهام دستگاه‌های موضوع ماده (۵) و مؤسسات و شرکت‌های تابعه و وابسته به آنها، در شرکت‌هایی که کمتر از ۵۰ درصد از سهام و سرمایه آن متعلق به این دستگاه‌هاست، مشمول این قانون قرار گیرد. د) در صدر ماده‌واحد، عبارت «کلیه مؤسسات و شرکت‌های تابعه و وابسته به آنها» بعد از عبارت «دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشور» اضافه شود. به علاوه لازم است تعریفی از مؤسسات و شرکت‌های تابعه و وابسته ارائه شود. ه) در تبصره «۲» قانون به طور دقیق مشخص شود به‌کارگیری بازنشستگان در سقف مقرر (۶۰ ساعت) برای انجام چه اموری ممکن است.

دستگاه	شماره نامه	پیشنهادها درباره اصلاحات مورد نیاز قانون
سازمان تأمین اجتماعی	۱۰۰۰/۹۷/۱۰۴۵۶ مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۵	الف) اخذ آمار افراد بدون جایگزین و تمدید خدمت آنها بر اساس نظر کمیته‌ای متشکل از نمایندگان سه قوه بدون اصلاح قانون ب) سن و عدم جایگزینی افراد در کوتاه‌مدت در بخش استثنای مدنظر قرار گیرد. ج) فرایند اعاده به خدمت صرفاً به بالاترین مقام مسئول محول نگردد، بلکه ضرورت و صلاحیت اعاده به خدمت و حتی‌المقدور میزان و نحوه دریافت حق‌الزحمه‌های مربوطه نیز تعیین گردد.
دیوان محاسبات کشور	۲۰۰۰۰۰/۱۱۹۸ مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۵	رفع ابهام از موارد ذیل: الف) تسری قانون اصلاح ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان به افرادی که اعاده به خدمت شده‌اند. ب) تسری قانون اصلاح قانون مذکور به شرکت‌ها، مؤسسات یا سایر واحدهای تابعه دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری ج) تسری قانون اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان به اشخاص موضوع ماده (۸۷) قانون برنامه ششم توسعه د) تسری قانون اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان به دستگاه‌های اجرایی دارای قوانین و مقررات خاص ه) تسری قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان به ارائه‌دهندگان خدمات مشاوره‌ای یا اشخاصی که به نحو غیرمستقیم با دستگاه‌های اجرایی طرف قرارداد می‌باشند. و) تسری قانون به بازنشستگان مشمول قانون کار ن) رفع ابهام از عبارت «که به نحوی از انحا از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند» و تسری یا عدم تسری آن به واحدهایی که به طور غیرمستقیم از طریق سایر واحدهای اجرایی کمک دریافت می‌دارند.
شهرداری تهران	۳۵/۱۰۹۳۸۴۹ مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۵	الف) شیوه‌نامه و یا آیین‌نامه اجرایی مدون، شفاف و غیرقابل تفسیری در خصوص نحوه اجرای قانون از طریق مبادی ذی‌ربط ابلاغ گردد. ب) به موجب بند «الف» ماده (۴۴) قانون برنامه پنجم توسعه، فرزندان شهدا از تمامی امتیازها و مزایای مقرر در قوانین و مقررات مختلف برای جانبازان ۵۰ درصد و بالاتر برخوردارند، لذا با توجه به شمول فرزندان شهدا در قانون مذکور در ارتباط با به‌کارگیری بازنشستگان صرفاً با ۵۰ درصد جانبازی تصریح گردد. ج) به‌کارگیری بازنشستگان در شرکت‌ها و سازمان‌های زیرمجموعه دستگاه‌های اجرایی در قالب تبصره «۲» قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰ با عنوان عضو غیرموظف هیئت مدیره به صورت شفاف تعیین تکلیف شود. د) در خصوص تبصره «۲» قانون فوق‌الذکر امکان و یا عدم امکان به‌کارگیری در قالب قراردادهای معادل یک‌سوم تصریح شود.
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۵/۲۰۹/۷۲۹۹ مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۱۰	الف) شاخص‌های میزان تجربه مرتبط با نوع تخصص، سقف سنی افراد با توجه به ماده (۱۰۳) قانون مدیریت خدمات کشوری و یا شرط سنی، نوع مشاغل که به دلایل خاص می‌توانند از قانون مستثنا شوند ذکر گردند. ب) رفع ابهام در خصوص شرکت‌ها و نهادهای تابعه و مؤسسات غیردولتی وابسته به وزارتخانه‌ها ج) مرجع تأیید و موافقت به‌کارگیری بازنشستگان شخص رئیس‌جمهور یا مصوبه هیئت وزیران باشد.

دستگاه	شماره نامه	پیشنهادها درباره اصلاحات مورد نیاز قانون
سازمان اداری و استخدامی کشور	۵۵۵۸۹۷ مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۱۰	تبصره‌های قانون به شرح ذیل اصلاح گردند: تبصره «۱» - مقامات بندهای «الف»، «ب» و «ج» موضوع ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری و همپرازان آنان، جانبازان بالای ۵۰ درصد آزادگان بالای سه سال اسارت و فرزندان شهدا از حکم ماده‌واحده مستثنا هستند. تبصره «۲» - دستگاه‌های اجرایی مجازند در شرایط خاص و با پیشنهاد بالاترین مقام دستگاه و تأیید سازمان اداری و استخدامی کشور و تصویب هیئت وزیران نسبت به به‌کارگیری بازنشستگان در کلیه سمت‌های مذکور در بند «د» و «ه» قانون مذکور اقدام نمایند افراد پیشنهادی باید حداقل ده سال تجربه کاری مرتبط با مشاغل مورد نظر داشته باشند و سن آنان نباید در پایان دوره به‌کارگیری مجدد از هفتاد سال تجاوز نماید. تبصره «۳» - وزارت اطلاعات، نیروهای مسلح، سازمان انرژی اتمی از شمول ماده‌واحده مستثنا می‌باشند.
صندوق بازنشستگی کشوری	۲۱۰/ص/۲۰۳۷۲ مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۸	الف) حقوق بازنشستگانی که به کار گرفته می‌شوند در طول دوران اشتغال مجدد قطع گردد و سپس با خاتمه دوران اشتغال، همان حقوق بازنشستگی هنگام قطع با احتساب افزایش‌های عمومی سالیانه که سایر بازنشستگان برخوردار بوده‌اند مجدداً برقرار و پرداخت گردد.
وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	۱/۱۵۰۹۳۲ مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۲۴	به‌کارگیری افراد مورد نظر در دستگاه‌های اجرایی با تشخیص وزیر و یا بالاترین مقام اجرایی آن دستگاه و محدود به زمان یک‌ساله تا تعیین و انتخاب نفر جایگزین پیشنهاد می‌گردد.
وزارت نیرو	۹۷/۴۵۸۸۳/۵۰۰ مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۲۵	الف) دارا بودن مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر (اولویت با دارندگان مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر است که مدرک تحصیلی، تخصص و تجربه مفید آنان مرتبط با وظایف اصلی دستگاه اجرایی باشد) ب) حداقل ده سال از سوابق شغلی فرد بازنشسته در مشاغل تخصصی همان دستگاه باشد. ج) به‌کارگیری بازنشستگان با بیش از ۷۰ سال سن ممنوع گردد. د) به‌کارگیری بازنشستگان به صورت سالیانه و تمدید آن حداکثر به مدت ۳ سال پیش‌بینی گردد. انتقال تجربیات و آموزش فرد جایگزین در طول این مدت الزامی است. ه) رعایت حداکثر زمان مورد استفاده از بازنشستگان معادل یک‌سوم ساعات اداری در هفته (طبق قانون) ی) حق‌الزحمه افراد صرفاً متناسب با ساعات کاری، حداکثر معادل یک‌سوم مبلغ پرداختی کارمندان شاغل مشابه.
وزارت امور اقتصاد و دارایی	۲۱/۲۳۶۷۱۲ مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۱۰	پیشنهادی ارائه نگردیده است.
وزارت آموزش و پرورش	۲۱۹۳۰۸ مورخ ۱۳۹۷/۱۰/۲۹	عبارت جانبازان بالای پنجاه درصد به جانبازان پنجاه درصد و بالاتر اصلاح گردد.

دستگاه	شماره نامه	پیشنهادها درباره اصلاحات مورد نیاز قانون
وزارت کشور	۲۰۲۷۳۵ مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۱	الف) صرفاً مقامات موضوع بندهای «د» و «ه» ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری با پیشنهاد بالاترین مقام دستگاه اجرایی و تأیید سازمان اداری و استخدامی و یا تصویب هیئت وزیران از شمول قانون مستثنا گردند.
معاونت حقوقی رئیس جمهوری	۳۷۶۲۲/۱۷۱۲۵۶ مورخ ۱۳۹۷/۱۲/۱۹	الف) به کارگیری در مورد بازنشستگانی باشد که با توجه به تجربه و تسلط شخص و نیاز دستگاه‌های اجرایی، به جای او «متناظر» وجود نداشته باشد. ب) هیئت وزیران مرجع تشخیص «تناظر» باشد. ج) برای به کارگیری در سمت مقامات فوق‌الذکر محدودیت در نظر گرفته شود. برای نمونه صرفاً امکان به کارگیری بازنشستگان تا یک‌پنجم مقامات موضوع بندهای «د» و «ه» ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری میسر باشد. د) مدت به کارگیری بازنشستگان مقید به حداکثر مدت باقی مانده تا رسیدن به شرایط قانونی بازنشستگی اجباری ماده (۱۰۳) قانون مدیریت خدمات کشوری باشد. ه) در خصوص به کارگیری اعضای هیئت علمی بازنشسته در دانشگاه‌ها و فرهنگستان‌ها، تشخیص تناظر، به جای هیئت وزیران بر عهده هیئت امنای دانشگاه یا فرهنگستان و منوط به تأیید وزیر علوم، تحقیقات و فناوری یا وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی یا رئیس‌جمهور (حسب مورد) باشد. ی) روشن شدن شمول یا عدم شمول قانون به شهرداران، دانشگاه‌ها و فرهنگستان‌ها، کلیه جانبازان و ایثارگران، شرکت‌های تابعه سازمان‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی (نظیر شرکت‌های تابعه سازمان تأمین اجتماعی، بنیاد شهید و هلال احمر و مانند آن) و اشخاصی که فاقد پست سازمانی هستند ولی با دستگاه‌های اجرایی مشمول قانون همکاری دارند.

مرحله چهارم - تشکیل کارگروه‌های تخصصی، برگزاری جلسات کارشناسی و تنظیم حکم

پس از تعیین رویکرد و نقشه راه اصلاح قانون «ممنوعیت به کارگیری بازنشستگان» و دریافت پیشنهادها و نظریات و نیز مشخصات افراد بدون جایگزین دستگاه‌های اجرایی، در پنج نوبت جلسه کارشناسی با حضور نمایندگان ذی‌ربط در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی برگزار گردید. تاریخ برگزاری و رئوس مطالب مطرح شده در این جلسات در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. خلاصه نتایج جلسات کارگروه تخصصی

عنوان	تاریخ برگزاری	رئوس مصوبات کارگروه تخصصی
جلسه اول	۱۳۹۷/۱۰/۱۷	بررسی کلیات موضوع و تعیین رویکرد کارگروه تخصصی
جلسه دوم	۱۳۹۷/۱۰/۲۹	بررسی نظرات اشخاص حقیقی و حقوقی
جلسه سوم	۱۳۹۷/۱۱/۷	تأیید موضوع اعاده به خدمت بازنشستگان و تنظیم حکم
جلسه چهارم	۱۳۹۷/۱۱/۱۴	۱. بررسی موضوع و حکم اعاده به خدمت و رد کلیات موضوع ۲. تعیین سقف ۱۰۰ نفر برای به کارگیری بازنشستگان متخصص و تنظیم حکم
جلسه پنجم	۱۳۹۷/۱۲/۷	بررسی حکم تنظیمی در خصوص به کارگیری بازنشستگان ضمن توجه به طرح پیشنهادی نمایندگان

جلسه اول کارگروه تخصصی (۱۳۹۷/۱۰/۱۷)

جلسه اول کارگروه تخصصی در مورخه ۱۳۹۷/۱۰/۱۷ با حضور نمایندگان سازمان بازرسی کشور، دیوان محاسبات کشور، سازمان اداری و استخدامی کشور، شورای نگهبان، دیوان عدالت اداری، صندوق بازنشستگی کشوری و مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تشکیل شد. در این جلسه کلیات و سوابق قانون «ممنوعیت به کارگیری بازنشستگان» و ملاحظات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در خصوص اصلاح قانون بررسی و رویکرد کارگروه جهت جلسات آتی مشخص گردید.

جلسه دوم کارگروه تخصصی (۱۳۹۷/۱۰/۲۹)

در جلسه دوم کارگروه تخصصی مورخه ۱۳۹۷/۱۰/۲۹ نظریات و پیشنهادهای اشخاص حقیقی و حقوقی و اطلاعات و آمار واصله از دستگاه‌های اجرایی و صندوق‌های بازنشستگی کشوری در پنج محور اصلی به شرح زیر مورد بررسی قرار گرفت:

الف) گسترش دامنه مستثنیات قانون

۱. تسری قانون به همترازان بندهای «الف»، «ب» و «ج» به خصوص در قوه مقننه و قضائیه.
۲. تسری قانون به افرادی که با سابقه خاص بازنشسته می‌شوند در یکی از سمت‌های بندهای «د» و «ه» ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری و همترازان آنها.
۳. افرادی که جایگزین مناسب برای آنها وجود ندارد با تشخیص هیئت وزیران.
۴. در شغل‌هایی که کمبود نیروی انسانی مشهود است، استفاده از وجود بازنشستگان را اجتناب‌ناپذیر کرده است. مانند: خلبانان هلیکوپتر، باید برای این گروه مستثنیاتی در نظر گرفته شود.
۵. امکان اعاده به خدمت بازنشستگان متخصص دارای سن کمتر از ۶۵ سال تا رسیدن به سن ۶۵ سال مجاز شناخته شود. حقوق بازنشستگی این افراد قطع و پس از بازنشستگی مجدد با رعایت افزایش‌های عمومی سالیانه مجدداً حقوق بازنشستگی برقرار خواهد شد. مواردی هم که قبلاً اعاده به کار شده‌اند از تاریخ تصویب این قانون مشمول مفاد این حکم گردد.

۶. فدراسیون‌های ورزشی از شمول فهرست مؤسسات عمومی غیردولتی خارج و طبق اساسنامه خود که به تصویب هیئت وزیران می‌رسد اداره شوند.

۷. دستگاه‌های اجرایی بتوانند افراد با سن کمتر از ۶۵ سال را با برخورداری از تحصیلات و حداقل ۱۰ سال تجربه مرتبط مورد نیاز دستگاه و کارآمدی و کارایی مورد نیاز دستگاه با مجوز هیئت وزیران به کارگیری نمایند.

۸. به کارگیری بازنشستگان دارای تحصیلات دانشگاهی کارشناسی ارشد و بالاتر با سن کمتر از ۶۵ سال در یکی از سمت‌های سیاسی بندهای «د» و «ه» ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری تا سقف سنین مذکور بلامانع اعلام شود.

۹. فرهنگستان‌ها با توجه به مادام‌العمر بودن اعضای فرهنگستان‌های چهارگانه و همچنین داشتن مرتبه استادی برای عضویت در فرهنگستان‌ها محدودیت سنی برای اعضا قائل نشده‌اند. این دیدگاه به صورت کم‌رنگ‌تر برای دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی نیز صدق می‌کند.

۱۰. به منظور فراهم کردن موجبات استفاده از خدمات متخصصان عالی‌رتبه بازنشسته می‌توان اجازه استخدام عده‌ای معدود (مانند صد نفر) در سطح کل کشور را به هیئت وزیران تفویض نمود. یا در راستای عدالت توزیعی به هر یک از وزرا مجوز استخدام تعدادی بازنشسته را (به عنوان مثال سه نفر) برای اشتغال آنان در وزارت متبوع و مؤسسات و شرکت‌های تابعه اعطا کرد. در همین حال برای رؤسای قوه مقننه و قضائیه نیز می‌توان تعدادی مجوز اعطا کرد.

ب) مرجع تعیین مشمولان

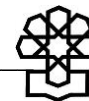
۱. مرجع به کارگیری بازنشستگان، مشمول موافقت و تأیید شخص رئیس‌جمهور و یا مصوبه هیئت وزیران باشد.
۲. اختیارات حداکثر یک درصد مانند وزارت اطلاعات به هیئت وزیران داده شود.
۳. به کارگیری بازنشستگان با پیشنهاد بالاترین مقام دستگاه‌های اجرایی و تصویب حداقل دوسوم هیئت وزیران باشد.

۴. تشکیل کارگروه فنی و تخصصی به منظور احصای شاخص‌ها و معیارها برای بررسی و معرفی این افراد.
۵. به کارگیری بازنشستگان با پیشنهاد بالاترین مقام دستگاه و تأیید سازمان اداری و استخدامی کشور و تصویب هیئت وزیران.

۶. آیین‌نامه اجرایی مدون و شفاف و غیرقابل تفسیر از طریق مبانی ذی‌ربط تدوین شود.

ج) صلاحیت افراد

۱. ممنوعیت به کارگیری بازنشستگان دارای تخلف اداری.
۲. تأیید صلاحیت افراد اعاده به خدمت توسط یک مرجع نظارتی علاوه بر بالاترین مقام دستگاه.
۳. عدم سوءسابقه در نهادهای نظارتی.

د) ابهام‌زدایی

۱. رفع چالش موجود در قانون عدم به‌کارگیری بازنشستگان در خصوص شرکت‌ها و نهادهای تابعه و مؤسسات غیردولتی وابسته به دستگاه‌های اجرایی که مشمول ممنوعیت نمی‌شوند، اما برداشت حداکثری از قانون به نحوی است که مؤسسات مذکور مشمول ممنوعیت قلمداد شده‌اند.
۲. رفع ابهام از عبارت «که به نحوی از انحا از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند».
۳. به‌کارگیری بازنشستگان در شرکت‌ها و سازمان‌های زیرمجموعه دستگاه اجرایی در قالب تبصره «۲» قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰ با عنوان عضو غیرموظف هیئت مدیره به صورت شفاف تعیین تکلیف شود.

ه) تعیین حق‌الزحمه

۱. تعیین نحوه و میزان حق‌الزحمه موضوع تبصره «۲» قانون. پس از بحث و بررسی پیشنهادهای مذکور، اعضای کارگروه پیرامون به‌کارگیری بازنشستگان متخصص و بدون جایگزین از طریق سازوکار «اعاده به خدمت» به توافق رسیدند و مقرر گردید این حکم توسط مرکز پژوهش‌های مجلس تنظیم و در جلسه بعدی مورد بحث و تبادل نظر قرار گیرد.

جلسه سوم کارگروه تخصصی (۱۳۹۷/۱۱/۷)

در این جلسه بر اساس مباحث مطرح شده موضوع «اعاده به خدمت بازنشستگان» البته منوط به عدم برقراری حقوق بازنشستگی جدید مورد اتفاق نظر اعضا قرار گرفت و چارچوب حکم پیشنهادی مرکز به شرح ذیل تنظیم شد:

الف) محتوای تبصره

امکان اعاده به خدمت بازنشستگان متخصص دارای سن کمتر از ۶۵ سال تا رسیدن به سن ۶۵ سال (یا ۷۰ سال) مجاز شناخته شود. حقوق بازنشستگی این افراد قطع و پس از بازنشستگی مجدد با رعایت افزایش‌های عمومی سالیانه مجدداً حقوق بازنشستگی برقرار گردد. مواردی هم که قبلاً اعاده به کار شده‌اند از تاریخ تصویب این قانون مشمول مفاد این حکم گردد.

البته مقرر گردید برای اعاده به خدمت افراد ضوابطی تعیین گردد:

ضابطه ۱ - اعاده به خدمت بر اساس تصویب هیئت وزیران صورت پذیرد.

ضابطه ۲ - ممنوعیت اعاده به خدمت بازنشستگانی که بازنشستگی آنان ناشی از آرای تخلفات اداری، انتظامی و انضباطی و همچنین افرادی که دارای محکومیت جزایی مؤثر یا کیفری مؤثر موضوع ماده (۲۵) می‌باشند.

ضابطه ۳ - تعیین شرایط تخصصی و تجربی، صلاحیت‌های حرفه‌ای مرتبط با شغل مورد نظر.

ضابطه ۴ - افراد اعاده به خدمت شده پس از رسیدن به سن ۶۵ سال یا ۷۰ سال از خدمت در دستگاه

اجرایی منتزع و خارج شوند.

ب) عبارت «که به نحوی از انحا از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند» واجد ابهاماتی است که دستگاه‌های اجرایی و نظارتی را در اجرا و نظارت بر قانون با مشکل مواجه کرده است. بر این اساس مقرر شد این عبارت به شرح زیر مورد اصلاح قرار گیرد:

«و هر دستگاهی که دارای ردیف بودجه‌ای بوده و یا در جداول بودجه‌ای دارای اعتبار باشد».

جلسه چهارم کارگروه تخصصی (۱۳۹۷/۱۱/۱۴)

در این جلسه علی‌رغم اتفاق نظر اعضا پیرامون اعاده به خدمت، لکن پس از بررسی مجدد و تبیین نقاط قوت و ضعف این پیشنهاد، موضوع اعاده به خدمت بازنشستگان به جهت تبعات احتمالی آن و مشکلاتی که ممکن است برای صندوق‌های بازنشستگی ایجاد کند، منتفی اعلام گردید و مقرر شد مجوز به کارگیری بازنشستگان به صورت محدود مورد بحث و تبادل نظر قرار گیرد که در نظرات مأخوذه از اشخاص حقیقی و حقوقی نیز به عنوان راهکار پیشنهادی ارائه شده بود. در این نشست سقف حداکثر یکصد نفر جهت به کارگیری بازنشستگان با حفظ حالت بازنشستگی در سطح کشور مورد بررسی و موافقت اعضا قرار گرفت و مقرر گردید مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی بر اساس چارچوب مذکور حکم پیشنهادی را تدوین و جهت اعلام نظر به دستگاه‌های اجرایی عضو کمیته تخصصی ارسال نماید. حکم تنظیمی مرکز به شرح ذیل است:

یک تبصره به شرح زیر به قانون الحاق می‌گردد:

تبصره «۲» الحاقی - به منظور بهره‌گیری از خدمات بازنشستگانی که دارای تخصص و تجربیات ویژه می‌باشند با تصویب هیئت وزیران می‌توان از خدمات حداکثر یکصد نفر با حفظ حالت بازنشستگی استفاده نمود. سهمیه دستگاه‌های تابع قوای مجریه، مقننه و قضائیه به ترتیب حداکثر چهل درصد، حداکثر ده درصد و حداکثر سی درصد و سهمیه سایر دستگاه‌ها حداکثر بیست درصد رقم مذکور تعیین می‌گردد. به کارگیری افراد موضوع این تبصره در سمت‌های موضوع ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری و همتران آنان، نیروهای مسلح و وزارت اطلاعات ممنوع است.

بازنشستگان موضوع این تبصره باید دارای شرایط زیر باشند:

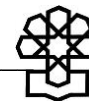
- دارای مدرک کارشناسی ارشد یا بالاتر باشند.

- در بدو اشتغال مجدد سن این گونه اشخاص نباید از ۶۵ سال تجاوز کند و ادامه خدمت آنان

حداکثر تا سن ۷۰ سالگی مجاز می‌باشد.

- در اجرای آرای هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، انتظامی و انضباطی یا هیئت‌های مشابه

به مجازات بازنشستگی یا مجازات‌های شدیدتر محکومیت نیافته، همچنین محکومیت کیفری مؤثر نداشته باشد.

جلسه پنجم کارگروه تخصصی (۱۳۹۷/۱۲/۷)

در این جلسه نظرات اعضای کمیته تخصصی در خصوص حکم پیشنهادی مورد بررسی قرار گرفت. همچنین با توجه به اعلام وصول طرح ۴۳ نفر از نمایندگان مجلس در خصوص اصلاح «قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» به شماره ثبت ۵۴۷ مقرر گردید پس از آسیب‌شناسی و بررسی جامع طرح مذکور و نیز ارائه پیشنهادهای اصلاحی در خصوص مفاد آن، در تنظیم متن نهایی کارگروه، از ظرفیت‌های طرح پیشنهادی نیز به ویژه اصلاحات اعمال شده در ماده‌واحد قانون بهره‌گیری شود. در همین رابطه با پیشنهاد سازمان بازرسی کل کشور مقرر گردید حکمی نیز در رابطه با ممنوعیت پرداخت پاداش پایان خدمت به افرادی که به موجب این قانون به‌کارگیری می‌شوند تنظیم شود.

مرحله پنجم - نتیجه نهایی

متن زیر به عنوان متن نهایی به تأیید کلیه اعضای کارگروه رسید:

«ماده‌واحد به شرح زیر اصلاح شود:

به کارگیری افرادی که در اجرای قوانین و مقررات مربوطه بازنشسته یا بازخرید شده یا بشوند، در کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۲۹) قانون برنامه ششم توسعه، وزارت اطلاعات، نیروهای مسلح، سازمان انرژی اتمی، سازمان خصوصی‌سازی کشور و کلیه دستگاه‌هایی که به نحوی از انحا از بودجه عمومی کل کشور استفاده می‌کنند یا دارای ردیف بودجه‌ای بوده یا در جداول بودجه کل کشور دارای اعتبار می‌باشند، ممنوع است.»

تبصره زیر به عنوان تبصره «۲» به قانون الحاق می‌شود:

«تبصره «۲» الحاقی - به منظور بهره‌گیری از خدمات بازنشستگانی که دارای تخصص، تجربیات ویژه و بدون جایگزین می‌باشند استفاده از خدمات حداکثر یکصد نفر با حفظ حالت بازنشستگی مجاز می‌باشد. سهمیه دستگاه‌های تابع قوه مجریه و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی، قوه قضاییه و قوه مقننه به ترتیب ۴۵، ۳۰ و ۱۰ درصد و سهمیه سایر دستگاه‌های اجرایی کشور ۱۵ درصد رقم مذکور تعیین می‌گردد. به‌کارگیری افراد موضوع این تبصره در سمت‌های موضوع ماده (۷۱) قانون مدیریت خدمات کشوری و هم‌ترازان آنان ممنوع است. نیروهای مسلح و وزارت اطلاعات تابع حکم مقرر در تبصره «۱» بوده و مشمول این سهمیه نمی‌شوند. بازنشستگان موضوع این تبصره باید دارای شرایط زیر باشند که احراز آنها در قوای مقننه و قضاییه به پیشنهاد بالاترین مقام دستگاه ذی‌ربط و تأیید رئیس هر قوه و در قوه مجریه و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و سایر دستگاه‌ها با پیشنهاد

دستگاه ذی‌ربط، موافقت سازمان اداری و استخدامی کشور و تأیید رئیس‌جمهور صورت می‌گیرد:

۱. دارای مدرک کارشناسی ارشد یا بالاتر باشند.
 ۲. استفاده از خدمات بازنشسته موضوع این تبصره متناسب با تجارب مکتسبه وی در دوران اشتغال باشد.
 ۳. در بدو اشتغال مجدد سن این گونه اشخاص نباید از ۶۵ سال تجاوز کند و ادامه خدمت آنان حداکثر تا سن هفتاد سالگی مجاز می‌باشد.
 ۴. در اجرای آرای هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری، انتظامی و انضباطی یا هیئت‌های مشابه به مجازات بازنشستگی یا مجازات‌های **شدیدتر محکومیت نیافته**، همچنین محکومیت کیفری مؤثر نداشته باشند.
- قوای سه‌گانه موظفند در پایان هر سال گزارش عملکرد این تبصره را به مجلس شورای اسلامی تقدیم کنند.

تبصره زیر به عنوان تبصره «۴» به قانون الحاق می‌شود:

«تبصره «۴» الحاقی - به افرادی که به هر طریق به موجب این قانون به‌کارگیری می‌شوند پاداش پایان خدمت تعلق نمی‌گیرد. هرگونه پرداخت تحت این عنوان و عناوین مشابه به این افراد در حکم تصرف غیرقانونی در اموال دولتی است.»

نتیجه‌گیری

۱. قانون «ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان، مصوب ۱۳۹۵» و قانون «اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان، مصوب ۱۳۹۷» با هدف تجمیع و تنقیح قوانین پراکنده موجود در حوزه بازنشستگی و اعاده به خدمت، ایجاد فرصت و بستر مناسب جهت جایگزینی افراد جوان، توانمند و علاقمند به جای افراد بازنشسته، شکستن حلقه بسته مدیریتی کشور و نیز افزایش اثربخشی و کارایی نظام اداری کشور به تصویب رسید. اما این قانون در برخی موارد نیز محدودیت‌هایی را برای بهره‌گیری از خدمات برخی افراد توانمند در بخش دولتی کشور ایجاد کرد، موضوعی که رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) در ابتدای جلسه خارج فقه مورخ ۱۳۹۷/۹/۱۳ به درستی بدان اشاره فرمودند. از این‌رو با توجه به اهمیت تدوین چارچوب و سازوکارهای مناسب جهت به‌کارگیری افراد بدون جایگزین، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی بر اساس مأموریت محوله از سوی ریاست محترم قوه مقننه، طرح اصلاح «قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان، مصوب ۱۳۹۵ و الحاقات و اصلاحات بعدی آن» را در دستور کار خود قرار داد.

۲. به منظور تحقق این هدف، نقشه راه اصلاح قانون مذکور با حضور نمایندگان کلیه دستگاه‌های اجرایی مورد تأیید قرار گرفت. در همین رابطه برای اطلاع از وضعیت و تعداد افراد بدون جایگزین در بخش عمومی ایران، با کلیه دستگاه‌های اجرایی مکاتبه صورت گرفت. بر اساس اطلاعات دریافتی اکثریت دستگاه‌های اجرایی ضمن جایگزینی افراد جوان به جای افراد بازنشسته، آثار مثبت قانون را مورد تأیید قرار دادند. در خصوص افراد بدون جایگزین نیز بجز دو وزارتخانه ورزش و جوانان (دو نفر) و وزارت راه و شهرسازی (یک نفر) سایر دستگاه‌های اجرایی احدی را بدون جایگزین قلمداد ننموده و بیان داشتند که فرد بدون جایگزین ندارند. برخی دستگاه‌ها که البته تعدادشان معدود نیز بود اساساً پاسخی به درخواست مرکز ندادند.

۳. بر اساس سلسله‌جلسات برگزار شده در کارگروه تخصصی و بررسی نظرات و دیدگاه‌های اشخاص حقیقی و حقوقی و آمار و اطلاعات دریافتی در این نشست‌ها، در نهایت در جلسه پنجم کارگروه در تاریخ ۱۳۹۷/۱۲/۷ حکمی به منظور به‌کارگیری بازنشستگان بر اساس اصول پنج‌گانه زیر تدوین شد:

- تمرکز بر اعمال اصلاحات مدنظر مقام معظم رهبری و پرهیز از ورود به دیگر مشکلات و محدودیت‌های قانون از نگاه اشخاص حقیقی و حقوقی،

- تصریح بر دامنه شمول قانون،

- تعیین سازوکارهای شناسایی افراد بدون جایگزین،

- تعیین سهمیه جهت کلیه قوا و دستگاه‌های اجرایی،

- ممنوعیت پرداخت پاداش پایان خدمت به افرادی که به موجب این قانون به‌کارگیری می‌شوند.

۴. مجموعه اقدامات و بررسی‌های این مرکز در بررسی اصلاح قانون «ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» حاوی تجارب و اطلاعات ارزشمندی در خصوص قانون مذکور و نیز نظام اداری کشور است که در ادامه به برخی از مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود:

۴-۱. در بازه زمانی دوساله اجرای قانون «ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان، مصوب ۱۳۹۵» عملاً هیچگونه اعتراض و یا درخواست اصلاحی توسط دستگاه‌های اجرایی ارائه نشده است. لکن پس از اصلاح تبصره «۱» قانون در سال ۱۳۹۷ و خارج کردن استناداران، سفرا، معاونان وزرا و همتران آنان از دامنه مستثنیات قانون، برخی اعتراضات از سوی برخی از دستگاه‌های اجرایی مطرح گردید. اعتراضاتی که بیش از آنکه ریشه در فقدان نیروهای متخصص و کارشناس داشته باشد ریشه در ممنوعیت به‌کارگیری مقامات بازنشسته سیاسی دارد. مقایسه این موضوع با بررسی تجارب سایر کشورها در این زمینه گویای این حقیقت است که در این زمینه شاهد نوعی واژگونی هستیم، چراکه قاعده‌گذاری‌هایی که در سایر کشورها در خصوص مباحث مرتبط با به‌کارگیری مجدد بازنشستگان صورت گرفته، معطوف به نیروهای متخصص و ارائه سازوکارهایی برای به‌کارگیری آنها بوده است.

۴-۲. بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که بسیاری از ایرادهای «قانون ممنوعیت

به‌کارگیری بازنشستگان» ناشی از اشکال در قوانین و مقررات مربوط به سن و سابقه بازنشستگی می‌باشد که بدین منظور در گام اول باید با نگاهی جامع و یکپارچه قوانین و مقررات مذکور مورد بازنگری قرار گیرند.

۳-۴. نهادینه‌سازی فرایندهای مدیریت دانش و نیز نظام جانشین‌پروری در دستگاه‌های اجرایی از جمله عوامل تأثیرگذار بر تربیت و پرورش مدیران متعهد و متخصص و نیز انتقال تجارب ارزشمند افراد بدون جایگزین است که در حال حاضر خلأ آن در کشور احساس می‌شود.

منابع و مأخذ

۱. قانون «ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان، مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰».
۲. قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵.
۳. قانون استخدام کشوری، مصوب ۱۳۴۵/۳/۳۱.
۴. قانون مدیریت خدمات کشوری، مصوب ۱۳۸۶/۷/۸.
۵. قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵.
۶. قانون مقررات استخدامی شرکت‌های دولتی، ۱۳۵۲/۳/۵.
۷. قانون راجع به مقررات اداری و استخدامی سازمان بازرسی کل کشور، ۱۳۶۳/۲/۱۱.
۸. قانون آیین‌نامه استخدامی دیوان محاسبات کشور، ۱۳۷۰/۷/۷.
۹. قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان انقلاب اسلامی، ۱۳۷۴/۳/۳۱.
۱۰. قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران، ۱۳۹۲/۱۰/۲.
۱۱. قانون برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴.
۱۲. اظهارنظر کارشناسی درباره طرح «اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان»، شماره مسلسل ۲- ۱۵۴۸۶، مورخه ۱۳۹۷/۴/۱۲.
۱۳. قانون استفساریه تبصره «۱» قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان، مصوب ۱۳۹۶/۷/۲.
۱۴. مصاحبه جناب آقای مسعود رضایی با خبرگزاری خانه ملت، ۱۳۹۷/۷/۲.
۱۵. مصاحبه سرکار خانم زهرا سعیدی با خبرگزاری خانه ملت، ۱۳۹۷/۹/۱۲.
۱۶. قانون اصلاح تبصره «۱» قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان، مصوب ۱۳۹۷/۶/۶.
۱۷. طرح استفساریه تبصره یک قانون اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان، مصوب ۱۳۹۷/۰۶/۰۶.
۱۸. خبرگزاری مهر، شماره ۴۵۵۷۰۰۸، مورخه ۱۳۹۷/۱۲/۱۳.
۱۹. خبرگزاری تسنیم (مصاحبه با آقای قاضی‌زاده هاشمی، ۱۳۹۷/۱۰/۲۷).
۲۰. «طرح اصلاح قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان».
۲۱. پایگاه اطلاع‌رسانی www.leader.ir.

شماره مسلسل: ۱۶۴۶۷

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان و الحاقات و اصلاحات بعدی آن

نام دفتر: مطالعات اجتماعی (گروه امور استخدامی)
تهیه و تدوین کنندگان: حسن کاویانی، محمدرضا مالکی
ناظران علمی: ایروان مسعودی اصل، کرم... دانش فرد
همکاران: اکبر شکوهی، فهیمه غفرانی، فاطمه سبزعلی
متقاضی: کاظم جلالی
ویراستار تخصصی: _____
ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان
۲. بازنشستگان
۳. به‌کارگیری
۴. ممنوعیت
۵. اعاده به خدمت

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۳/۱۹